

WERKEN ALS ZELFSTANDIGE: VRIJE KEUZE OF NOODZAAK?

Opties voor de toekomst op het terrein van de werkgelegenheid

In de zomer en herfst van 1998 heeft de Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden een groots opgezette enquête uitgevoerd in de 15 lidstaten van de Europese Unie en Noorwegen met als titel „Opties voor de toekomst op het terrein van de werkgelegenheid”. De voornaamste vragen waar een antwoord op gezocht werd, waren: wie wil er werken, wanneer en waarom? Ondervraagd werden mensen die op het moment van de enquête betaald werk verrichtten of die van plan waren binnen vijf jaar de arbeidsmarkt te betreden. In deze brochure zijn de belangrijkste bevindingen samengevat in verband met zelfstandig werk en zelfstandigen.

Voorname bevindingen

- Slechts 12 % van de werknemers in loondienst werkt meer dan 50 uur per week, vergeleken met bijna 50 % van de zelfstandigen. Niet alle zelfstandigen werken voltijds: 16 % van hen — voornamelijk vrouwen — werkt deeltijds.
- Zelfstandigen werken om andere redenen dan werknemers. Zelfstandigen hechten niet alleen belang aan het feit dat zij kunnen werken („omdat ze hun werk graag doen”), ze vinden dit ook belangrijker dan de financiële vergoeding.
- De overgrote meerderheid van de zelfstandigen zijn mannen: 72 %, tegen 28 % vrouwen. Bij werknemers is de verhouding 56-44 %.
- De gemiddelde leeftijd onder zelfstandigen is iets meer dan 42 jaar, vergeleken met 37 jaar onder werknemers in loondienst. Het aandeel zelfstandigen van meer dan 50 is bijna 30 %. Onder werknemers is dat 18 %.
- Over het geheel genomen zijn zelfstandigen beter opgeleid dan werknemers. Vrouwelijke zelfstandigen zijn over het algemeen beter opgeleid dan hun mannelijke collega's, al vertegenwoordigen zij maar een klein deel van deze categorie (28 %).
- Bijna tweederde van de zelfstandigen is actief in de particuliere dienstverlening. Een relatief groot aantal zelfstandigen (16 %) is werkzaam in de landbouwsector, meestal in eenpersoons- of familiebedrijven.
- De animo om als zelfstandige aan het werk te gaan is tamelijk gering onder herintredende vrouwen en werklozen, maar vrij groot onder jonge mensen die voor het eerst tot de arbeidsmarkt toetreden.
- Veel mensen, zelfs werknemers in loondienst, willen zelfstandig worden. Bijna een op de vijf personen zegt liever als zelfstandige te willen werken.

Inleiding

Bijna 15 % van de mensen die betaald werk verrichten in de Europese Unie is zelfstandige. Dit aantal zal in de nabije toekomst waarschijnlijk nog aanzienlijk stijgen, aangezien de hoeveelheid flexibel en contractueel werk in verschillende sterk groeiende onderdelen van de dienstverlenende sector — met name informatietechnologie (IT) aan het toenemen is (Eurostat).

Een zelfstandige heeft zowel een economisch als — in de meeste lidstaten — een fiscaal en sociaal statuut. In de meeste landen van de Europese Economische Ruimte wordt een zelfstandige gedefinieerd als iemand zonder arbeidscontract die op regelmatige basis een economische activiteit uitoefent waaruit hij een inkomen put. Niettemin is het onderscheid tussen een werknemer en een zelfstandige vaak een kwestie van interpretatie van de arbeidswetgeving en iemands sociale en fiscale statuut.

Volgens de internationale standaarddefinitie is een zelfstandige iemand wiens inkomen rechtstreeks afhankelijk is van de winst die hij maakt, iemand die bedrijfsbeslissingen neemt of die verantwoordelijk is voor de ontwikkeling van een onderneming (OESO, 2000). De meeste gegevens over zelfstandigen zijn afkomstig uit nationale enquêtes onder de werkende bevolking, waarbij mensen gevraagd werd zichzelf in te delen als werknemer of zelfstandige. In het algemeen levert deze methode — die wij ook voor onze enquête hebben gehanteerd — een resultaat op dat redelijk nauwkeurig overeenkomt met de vereiste definitie.

Verschuivende factoren zijn bij voorgaand onderzoek bepalend gebleken voor de profielen en patronen onder zelfstandigen. Dit zijn de leeftijd (Rosdahl, 1993), geslacht (OESO/GD, 1995) en de sector waarin de zelfstandige actief is (Rosdahl, 1993).

Deze overzichtsbroschure is bedoeld om de belangrijkste bevindingen uit de enquête „Opties voor de toekomst op het terrein van de werkgelegenheid” weer te geven en inzicht te verwerven in de mening van zelfstandigen en hen die het willen worden. Vragen die aan bod komen in verband met ondernemers en zelfstandigen zijn:

- wie is zelfstandig, wat zijn de voornaamste kenmerken van zelfstandigen en wat zijn hun arbeidsomstandigheden?
- hoeveel animo bestaat er onder mensen buiten de arbeidsmarkt, mensen die de arbeidsmarkt voor het eerst betreden en werknemers in loondienst om als zelfstandige aan het werk te gaan?

Wie is zelfstandige?

Uit de enquête blijkt dat 13 % van de mensen met betaald werk zelfstandig is. 85 % is werknemer. De overige 2 % werkt in een familiebedrijf.

Werkuren

De gemiddelde werkweek van een zelfstandige duurt 48,2 uur, 10,5 uur meer dan die van een werknemer in loondienst. Van de werknemers werkt slechts 12 % langer dan 50 uur per week, van de zelfstandigen bijna 50 %. Doordat zelfstandigen vaak veel uren maken, wordt aangenomen dat zij zelden deeltijds werken. Uit de enquête is echter gebleken dat een aanzienlijk aantal onder hen (16 %) dat wel degelijk doet, tegen 21 % onder werknemers.

Voorts is gebleken dat een groot aantal zelfstandigen deeltijds werkt aan meerdere opdrachten tegelijk of meerdere werkzaamheden uitoefent, wat in totaal voor meer werkuren zorgt. Meer dan eentiende (11 %) van de zelfstandigen geeft aan dat zij naast hun hoofdtaak als ondernemer meerdere andere werkzaamheden uitoefenen. Slechts 5 % van de werknemers doet hetzelfde. Dit is wellicht een aanwijzing dat werknemers in dit opzicht lang niet zo flexibel kunnen zijn als zelfstandigen, al kan het ook duiden op meer marginale werkgelegenheid onder zelfstandigen en/of het bestaan van zogenaamde „quasi-” of „nepzelfstandigen”.

Motivatie om te werken

De meest voorkomende redenen om te participeren in het arbeidsproces zijn:

- de financiële beloning,
- de voldoening die het werk oplevert,
- de interactie met medemensen.

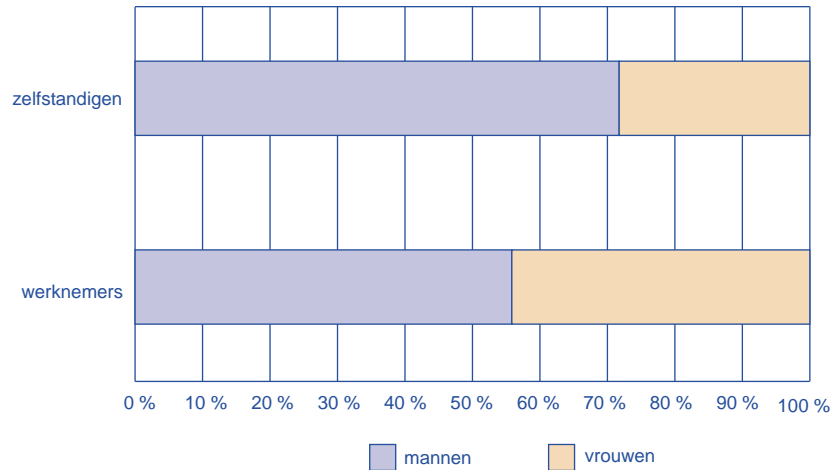
Hebben zelfstandigen dezelfde motieven om te participeren in het arbeidsproces als werknemers in loondienst? Het blijkt dat financiële overwegingen beide groepen in gelijke mate motiveren, terwijl, zoals valt te verwachten, de wens met anderen samen te werken het sterkst is bij werknemers. Het grootste verschil treedt echter op bij de voldoening die beide groepen uit hun werk putten. Uit de enquête blijkt dat zelfstandigen om intrinsieke redenen waarde hechten aan de mogelijkheid te werken, en dat zij het werk op zich prettig vinden. Wat bovendien opvalt, is dat zij dit belangrijker vinden dan de financiële beloning. Dit laatste kan gevolgen hebben voor het soort beleidsmaatregelen dat nodig is om het aantal zelfstandigen op peil te houden en mensen te stimuleren zelfstandige te worden.

Een mannenwereld?

Vrouwen lopen nog altijd achter op mannen als het gaat om participatie in de arbeidsmarkt. 42 % van de mensen met betaald werk is vrouw, maar deze tegenstelling is nog scherper onder zelfstandigen, waar slechts iets meer dan een kwart (28 %) vrouw is. Het lijkt erop dat de scheiding der seksen onder zelfstandigen veel duidelijker aanwezig is dan onder werknemers (zie figuur 1).

Figuur 1 Arbeidsstatuut per geslacht

Basis: huidige werkende bevolking

Leeftijdsprofiel

De gemiddelde leeftijd van zelfstandigen ligt iets boven de 42 jaar, vergeleken met 37,5 jaar van de werknemers.

Uit figuur 2 komt naar voren dat zelfstandigen gemiddeld ouder zijn dan werknemers. Wat bijzonder opvalt, is het relatief hoge aantal zelfstandigen onder de vijftigplussers: 30 %, vergeleken met 18 % onder werknemers. In de hoogste leeftijdscategorie, die van 60 tot en met 64 jaar, is het relatieve aandeel zelfstandigen meer dan twee keer zo hoog als onder werknemers in loondienst.

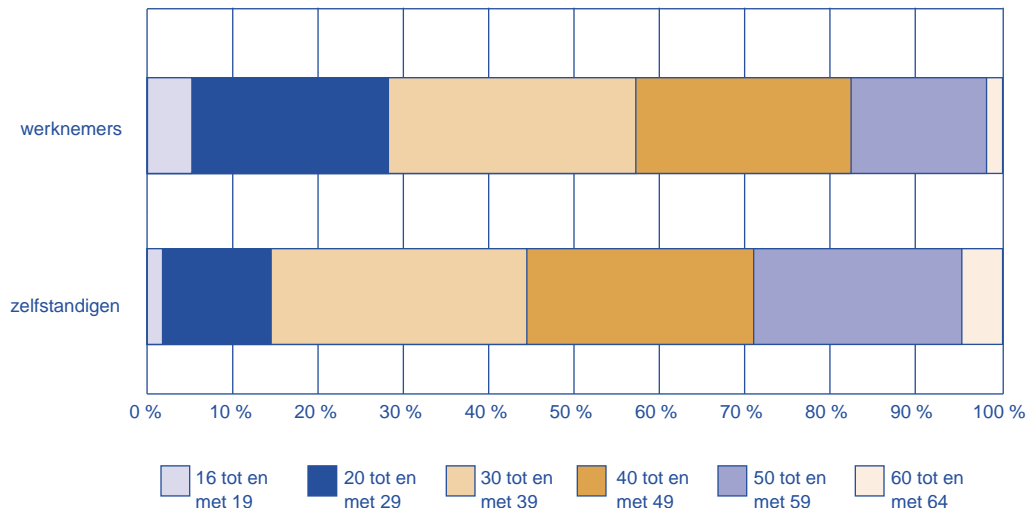
Niettemin is het aandeel 16- tot en met 29-jarigen onder werknemers twee keer zo hoog als onder zelfstandigen. Dit is een interessant gegeven, aangezien een relatief groot deel van deze leeftijdsgroep (25 %) in de enquête een voorkeur voor de status van zelfstandige te kennen geeft.

Opleiding en kwalificaties

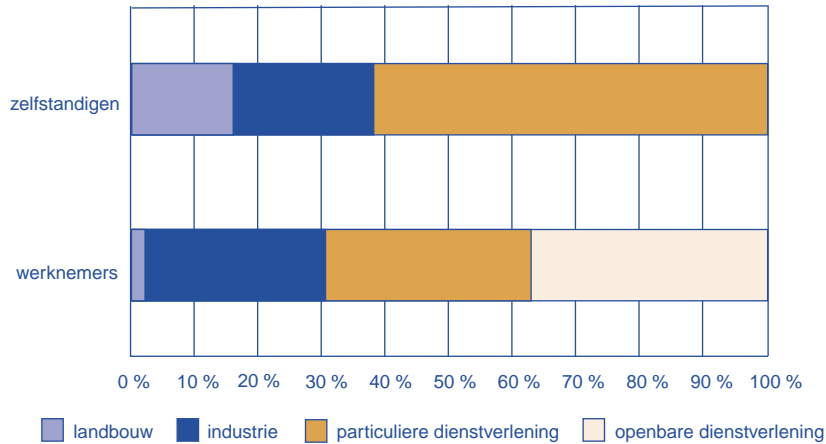
Opmerkelijk is dat er weliswaar een verschil in leeftijdsprofiel bestaat tussen beide categorieën werkenden, maar dat het opleidingsniveau praktisch gelijk is. Jonge mensen hebben op de huidige arbeidsmarkt meestal een hogere opleiding voltooid dan ouderen. Men zou verwachten dat dit ook onder zelfstandigen tot uiting komt, maar het feit dat dit niet zo is, zou kunnen betekenen dat zelfstandigen hoger gekwalificeerd zijn dan werknemers in loondienst van dezelfde leeftijd. Dit heeft uiteraard aanzienlijke implicaties voor de kwalificaties van werknemers. Als hoger gekwalificeerde krachten overstappen van loondienst naar een bestaan als zelfstandige, kan dit het tekort aan gekwalificeerde krachten onder werknemers verscherpen. Hiermee dient rekening te worden gehouden bij het stimuleren van zelfstandig werk.

Vrouwen maken slechts een klein deel van de zelfstandigen uit (28 %), maar zij hebben gemiddeld een veel hoger opleidingsniveau dan hun mannelijke collega's:

Figuur 2 Statuut per leeftijdscategorie

Figuur 3 Statuut per sector

- slechts 4 % van de vrouwelijke zelfstandigen heeft geen kwalificaties, tegen 16 % van hun mannelijke collega's;
- driekwart (75 %) van de vrouwelijke zelfstandigen heeft minstens middelbaar onderwijs genoten, tegen slechts tweederde van de mannelijke ondernemers.

Soort werk

Bijna tweederde van de zelfstandigen is actief in de particuliere dienstverlening (zie figuur 3). De meeste startende bedrijven in Europa zijn gericht op persoonlijke dienstverlening en kennisintensieve professionele dienstverlening. Dat er in deze sectoren meer starters zijn dan in de industrie, heeft zeker te maken met het feit dat er relatief weinig investeringen nodig zijn. Het feit dat een zelfstandige in de particuliere dienstverlening makkelijk deeltijds en alleen kan opereren, is ook een sterke stimulans.

Voor het stimuleren van zelfstandig werk in de dienstverlening zijn subsidies beter geëigend dan kapitaaleningen. In de industriële sector geldt het omgekeerde: daar zijn immers aanzienlijke investeringen in een machinepark vereist.

Een sector waar traditioneel veel zelfstandigen te vinden zijn, is de landbouw. Een betrekkelijk groot deel van de zelfstandigen (16 %) is in de landbouw actief, vooral in eenpersoons- en gezinsbedrijven. Bijna 80 % van de zelfstandige landbouwers werkt alleen of met familieleden, maar zonder werknemers. In de industriële sector bedraagt het aantal alleenwerkende zelfstandigen 56 %, in de particuliere dienstverlening 61 %.

Wie wil er zelfstandige worden?

Worden mensen met een baan, instappers en herintreders aangesproken door bepaalde aspecten van zelfstandig werk, en zo ja, kan die wetenschap

dan gebruikt worden om beleidsinitiatieven te formuleren voor zelfstandigen en startende ondernemers?

De huidige realiteit en wensen voor de toekomst

Uit de enquête blijkt dat er onder werklozen en herintredende vrouwen weinig animo bestaat voor een loopbaan als zelfstandige. Aan de andere kant hadden toetredende jonge mensen er juist een duidelijke voorkeur voor. Over het algemeen lag het aantal belangstellenden van elke groep iets hoger dan het percentage onder degenen die reeds als zelfstandige actief zijn. Uitzondering waren beginnende jonge mensen: onder hen was de belangstelling duidelijk groter.

Slechts 15 % van degenen die in het arbeidsproces herintreden (vrouwen en werklozen) zei dat ze liever zelfstandig wilden zijn. Bij jonge beginners ligt dat cijfer een stuk hoger: 25 %.

Onder de werklozen was er een aanzienlijke groep (ongeveer een vijfde) die aangaf geen voorkeur te hebben. Voor herintredende vrouwen gold hetzelfde, zij het in mindere mate. Dit kan er ofwel op wijzen dat de meeste mensen bereid zijn alles in overweging te nemen, ofwel op een gebrek aan begeleiding en voorlichting over de mogelijkheden.

De conclusie voor beleidsmakers is dat zij vrouwen en werklozen die als zelfstandige willen herintreden daartoe de ruimte kunnen geven zonder dat de huidige balans tussen werknemers en zelfstandigen (85 % tegenover 13 %) ernstig verstoord wordt.

Ongeveer een op vijf zelfstandigen zou liever werknemer in loondienst willen worden. Deze voorkeur kwam het duidelijkst naar voren onder laagopgeleide en oudere ondernemers, alsook onder degenen die actief waren in de landbouw. Het aantal werknemers dat zelfstandige wilde worden, lag ook in de buurt van de 20 %, maar aangezien het aantal werknemers zes keer zo groot is als het aantal zelfstandigen, is de boodschap duidelijk: er zijn meer mensen die van werknemer zelfstandige willen worden dan omgekeerd, en deze correlatie is zeer uitgesproken. Het feit dat de meeste ondervraagden liever nu dan over vijf jaar van statuut wilden veranderen, kan duiden op ontevredenheid met de huidige situatie.

Onder toetredende jonge mensen bestond een aanzienlijke en uitgesproken voorkeur voor een carrière als zelfstandige. Als zij de daad bij het woord voegen, zullen zij specifieke vaardigheden in hun leven nodig hebben. Er is in dat geval speciale begeleiding en advies vanuit het onderwijs vereist.

Het geslacht als bepalende factor

Uit verdere analyse bleek dat van 18 variabelen het geslacht de meest bepalende factor is bij de voorkeur voor zelfstandig werk. Bij vrouwen bleek die immers lager dan bij mannen. Vanuit een ander standpunt bekeken, waren jonge mannen met een zekere opleiding en enige ervaring op de arbeidsmarkt het meest geïnteresseerd in het opzetten van een eigen bedrijf.

Dit stelt beleidsmakers voor een dilemma. Zij moeten bij de ondersteuning van zelfstandigen immers een evenwicht zien te vinden tussen maatregelen ten behoeve van degenen die aanmoediging nodig hebben, zoals vrouwen en werklozen (vanuit de overweging dat er anders een ongezonde markt voor zelfstandigen ontstaat), en die voor personen die naar alle waarschijnlijkheid ook met weinig steun wel zelfstandige zouden worden.

Het feit dat zo weinig herintredende vrouwen interesse lieten blijken voor de status van zelfstandige, heeft mogelijk te maken met het imago van zelfstandig werk als een mannenbastion. Beleidsmakers dienen zich af te vragen of en hoe hun beleid die scheiding tussen de seksen versterkt.

Conclusie

De gegevens uit de enquête „Opties voor de toekomst op het terrein van de werkgelegenheid” bevestigen eerdere onderzoeken van de Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden en andere organisaties zoals de OESO. De toename van het aantal zelfstandigen is voornamelijk geconcentreerd in de snelst groeiende sectoren van de economie — vooral dienstverlening voor bedrijven — en in openbare instellingen. De krachtigste groei vond plaats onder de hoger opgeleide beroepsgroepen

(OESO, 2000). Dit stemt overeen met de resultaten van onze enquête: de meeste zelfstandigen zijn actief in de dienstverlening en zijn over het algemeen hoger opgeleid dan hun collega’s in dienstverband.

Arbeidsomstandigheden

De resultaten van de enquête geven aan dat zelfstandigen in het algemeen redelijk tevreden zijn met hun keuze, ondanks het feit dat ze langer moeten werken. Niettemin blijkt uit ander onderzoek dat de arbeidsomstandigheden van zelfstandigen schril afsteken tegen die van werknemers in loondienst, ook al putten zij meer voldoening uit hun werk dan werknemers (wat overeenkomt met onze bevindingen). Het verschil zit met name in de snelheid waarmee ze moeten werken, en die wordt bepaald door de eisen die klanten, passagiers, leerlingen en patiënten rechtstreeks aan hen stellen. De langere werktijden stellen zelfstandigen ook bloot aan specifieke gezondheidsrisico’s (Europese enquête naar arbeidsomstandigheden, 1996). Dit is wellicht een van de redenen waarom een op de vijf zelfstandigen die aan deze enquête hebben deelgenomen liever werknemer wilde worden. Wat opviel was dat dit vooral het geval was onder lager opgeleiden, oudere ondernemers en zelfstandigen in de landbouw. De arbeidsomstandigheden zijn duidelijk een punt waar meer aandacht aan besteed moet worden bij het ontwikkelen van beleidsinitiatieven voor zelfstandigen.

Daar komt bij dat de meeste zelfstandigen uitsluitend voor eigen rekening werken, dus geen medewerkers in dienst hebben, en ook tamelijk zelden werkgevers worden, zoals blijkt uit deze enquête en andere bronnen. Dit houdt in dat veel problemen die horen bij het opstarten van en werken met kleine of middelgrote bedrijven, zoals administratie en belastingheffing, bijzonder relevant zijn voor zelfstandigen (OESO, 2000).

Aanmoediging bij de keuze voor een bestaan als zelfstandige

Een groot aantal werknemers, 20 %, toont belangstelling om zelfstandige te worden. Als dit potentieel wordt ontwikkeld en in de praktijk wordt gebracht, zouden er steeds meer vaste banen beschikbaar kunnen komen voor werklozen. Dit is van belang, omdat uit de enquête is gebleken dat geen van beide groepen herintreders (vrouwen en werklozen) veel enthousiasme aan de dag legt voor een bestaan als zelfstandige. Dit stemt overeen met bevindingen uit ander onderzoek, namelijk dat slechts een klein deel van de werklozen in het arbeidsproces herintreedt als zelfstandige en de meerderheid de voorkeur geeft aan werken in loondienst (OESO, 2000). Dit kan erop duiden dat een beleid dat specifiek gericht is op het aanmoedigen van werklozen om zelfstandige te worden minder zin heeft dan het ondersteunen van werknemers in loondienst die graag de overstap naar een zelfstandig bestaan zouden willen maken.

Toetredende jonge mensen tonen weliswaar meer interesse om zelfstandige te worden dan andere groepen toetreders (herintredende vrouwen en werklozen), maar uit ander onderzoek is gebleken dat zij de minste kans maken om hun ondernemersaspiraties te verwezenlijken, dit door hun gebrek aan financieel en menselijk kapitaal (OESO, 2000). Willen beleidsmakers zelfstandig werk dus aanmoedigen, dan zullen zij specifieke maatregelen voor deze doelgroep moeten overwegen, zoals op maat gesneden cursussen en financiële ondersteuning.

Problemen voor vrouwen

Vrouwen die zelfstandige willen worden, hebben met een ander soort problemen te kampen. Vaak hebben zij een huishouden met kleine kinderen, en de gedachte dat zij als zelfstandige hun lange werkuren nog eens zullen moeten combineren met hun gezinstaken, maakt hen huiverig om deze stap te zetten.

De meeste vrouwelijke ondernemers blijken in de praktijk nog andere problemen te moeten overwinnen: omdat zij vaak niet kunnen bogen op dezelfde werkervaring als mannen, is het voor hen moeilijker om financiering te vinden. Daarbij komt nog het negatieve sociale beeld, dat maakt dat financiële instellingen vrouwelijke starters vaker beschouwen als een onzekere investering (OESO, 2000). Als we vrouwen meer willen aanmoedigen om voor een bestaan als zelfstandige te kiezen, zal er iets moeten worden gedaan aan de financiële obstakels en zullen er vormen van zelfstandig werk moeten komen die minder lange uren met zich brengen en vrouwen

in staat stellen hun werk met hun gezin te combineren. De groeiende particuliere dienstverlening biedt wellicht mogelijkheden voor vrouwvriendelijkere vormen van zelfstandig werk aangezien het opstarten van een bedrijfsactiviteit in deze sector aanvankelijk vaak niet zulke enorme investeringen of lange uren vergt. Bovendien moet er iets gedaan worden aan de bestaande sociale barrières en de houding van degenen die kapitaal verstrekken en vrouwelijke zelfstandigen kansen moeten bieden.

Referentiemateriaal

Employment Outlook 2000, OESO, 2000.

Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden, *De arbeidsomstandigheden van zelfstandigen in de Europese Unie*, overzichtsbrochure op basis van de bevindingen uit de tweede Europese enquête naar arbeidsomstandigheden (1996), Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen, Luxemburg, 1997.

„Employed persons by professional status in all EU-15 countries 1997 and 1998”, uit *Labour Force Survey*, Eurostat, Luxemburg, 1999.

Verhandeling „*Self-Employment Programmes for the Unemployed*” uit *Proceedings from a Joint US Department of Labour/OECD International Conference OECD/GD(95)104*, 1995.

Rosdahl, Anders, *The Danish Enterprise Allowance Scheme*, Kopenhagen: The Danish National Institute of Social Research, 1993.

De enquête „Opties voor de toekomst op het terrein van de werkgelegenheid”

Deze enquête is uitgevoerd door de Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden in de zomer en herfst van 1998. 30 557 personen in de leeftijd van 16 tot en met 64 jaar uit alle 15 lidstaten van de Europese Unie plus Noorwegen werden telefonisch ondervraagd. De enquête biedt inzicht in hoe mensen momenteel werken en hoe zij hun werk in de toekomst gestalte willen geven. Van de benaderde werklozen gaf 43 % (7 749 van de 17 908) te kennen over vijf jaar niet te willen werken. Deze groep is verder niet bij het onderzoek betrokken. In de eerste etappe van het onderzoek zijn vier hoofddoelgroepen gedefinieerd.

Werknemers in loondienst: personen die verklaren werknemer in loondienst te zijn of die „ja” antwoorden op de vraag of zij de voorgaande week gewerkt hebben (N = 12 649).

Toetredende jonge mensen: personen jonger dan 30 jaar aan het begin van hun beroepsleven die nog geen werkervaring van betekenis hebben opgedaan (bv. wegens studie) (N = 3 932).

Herintredende vrouwen: vrouwen die terug willen naar betaald werk na een onderbreking van hun loopbaan. Zij hebben al eerder werkervaring opgedaan en zijn minstens een jaar niet actief geweest op de arbeidsmarkt. Een kortere onderbreking wordt alleen in aanmerking genomen als de respondente haar laatste betrekking heeft afgebroken om te bevallen of omdat zij een oudere, zieke of invalide moest verzorgen (N = 3 499).

Werklozen: personen die verklaren werkloos te zijn (N = 2 537).

Definities van in de tekst gehanteerde termen:

deeltijds: minder dan 35 uur per week (tenzij anders vermeld);

voltijds: 35 uur per week of meer;

tijdelijk werk: niet-vaste arbeidsbetrekkingen (inclusief uitzendcontracten van tijdelijke aard of onbepaalde duur);

zelfstandigen: personen die verklaren zelfstandige te zijn.

PUBLICATIES

De publicaties van de stichting zijn te koop bij uw plaatselijke boekhandel, de officiële verkoopbureaus van de EU of het Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen, L-2985 Luxemburg (website: www.eur-op.eu.int). Als geen prijzen worden aangegeven, is de publicatie gratis verkrijgbaar via de website van de stichting op het adres www.eurofound.ie/publications/ of op verzoek bij de stichting.

1. Arbeidsmarktparticipatie: nu en in de toekomst

(samenvatting)

EF/00/19

Beschikbaar in het ES, DA, DE, EL, EN, FR, IT, NL, PT, FI, SV

2. Voltijds of deeltijds werk: stand van zaken en mogelijkheden (samenvatting)

EF/00/21

Beschikbaar in het ES, DA, DE, EL, EN, FR, IT, NL, PT, FI, SV

3. Het combineren van gezin en werk (samenvatting)

EF/00/25

Beschikbaar in het ES, DA, DE, EL, EN, FR, IT, NL, PT, FI, SV

4. Employment options and labour market participation

(verslag)

EF/00/26

Beschikbaar in het DE, EN, FR

5. Tijdsdruk en autonomie op het werk in de Europese Unie

(samenvatting)

EF/97/43

Beschikbaar in het ES, DA, DE, EL, EN, FR, IT, NL, PT, FI, SV

6. Sekse en arbeidsomstandigheden

(samenvatting)

EF/97/59

Beschikbaar in het ES, DA, DE, EL, EN, FR, IT, NL, PT, FI, SV

7. Bulletin of European Studies on Time — BEST

Beschikbaar in het DE, EN, FR

Verschijnt tweemaal per jaar.

8. Reduction in working time: a literature review

EF/98/11

Beschikbaar in het DE, EN, FR
EUR 18

9. Supporting employability: guides to good practice in employment counselling and guidance

EF/98/34

Beschikbaar in het EN, FR, IT, FI

10. Managing an ageing workforce: a guide to good practice

EF/98/65

Beschikbaar in het ES, DE, EN, FR, FI

11. Tegengaan van leeftijdsgrenzen in arbeidssituaties

(samenvatting van het onderzoek)

EF/97/18

Beschikbaar in het ES, DA, DE, EN, FR, IT, NL, PT, FI, SV

12. Linking welfare and work

EF/98/53

Uitsluitend beschikbaar in het EN

VOOR NADERE INFORMATIE

Voor verdere informatie over de enquête „Opties voor de toekomst op het terrein van de werkgelegenheid” kunt u terecht op de website van de stichting (www.eurofound.ie) of kunt u contact opnemen met:
Dimitrios Politis
Informatiecoördinator
Tel. (353-1) 204 31 40
Fax (353-1) 282 64 56
E-mail: dmp@eurofound.ie

Copyright: Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden. Behalve voor commerciële doeleinden is reproductie toegestaan op voorwaarde van bronvermelding en toezending van een bewijsexemplaar aan de stichting.

Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden
Wyattville Road, Loughlinstown, Co. Dublin, Ierland

Tel. (353-1) 204 31 00

Fax (353-1) 282 64 56/282 42 09

E-mail: postmaster@eurofound.ie

EF/00/22/NL

BUREAU VOOR OFFICIËLE PUBLICATIES
DER EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

L-2985 Luxembourg